

Motion till riksdagen 2021/22:4469

av **Linda Westerlund Snecker m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2021/22:183 Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2021/22:183 i den del som handlar om registrering av kontantkort.

2 Inledning

Vänsterpartiet värnar demokratiska grundvärden som rättssäkerhet och skyddet för den personliga integriteten. Vi vill samtidigt inte försvåra de brottsbekämpande myndigheternas arbete med att utreda och beivra brott. Därför är vi även angelägna om att det finns ett regelverk som ger ett gott skydd för Sveriges och landets invånares säkerhet. Det måste kunna ställas höga krav på att kriminalitet bekämpas på ett effektivt sätt med hjälp av lagstiftning som bygger på de grundläggande rättsliga principerna i en rättsstat. Förslag som innebär nykriminalisering, straffskärpningar eller andra inskränkningar i den personliga integriteten ska alltid vara väl underbyggda och ha analyserats utifrån nödvändighet, effektivitet och proportionalitet.

3 Regeringens förslag

Regeringen föreslår i propositionen en registreringskyldighet för vissa förbetalda tjänster som kan nås via t.ex. kontantkort. Syftet är att underlätta för brottsbekämpande myndigheter och försvåra för kriminella. Den som tillhandahåller en förbetald tjänst ska registrera uppgifter om abonnenten och kontrollera abonnentens identitet innan tjänsten börjar användas. Om en förbetald tjänst används av någon annan än den registrerade

abonnenten ska tjänsten som huvudregel avbrytas av tillhandahållaren. De uppgifter som ska registreras är abonnentens namn och postadress, personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer eller annat identifieringsnummer samt nummer eller annan beteckning för tjänsten. Tillhandahållaren av kontantkortet ska även ange tidpunkten för registreringen. Uppgifterna ska finnas tillgängliga hos tillhandahållaren fr.o.m. registreringen t.o.m. ett år efter att tillhandahållandet av tjänsten har upphört. Regeringen föreslår även ändrade regler om utlämnande av uppgifter om elektronisk kommunikation till brottsbekämpande myndigheter. Förslagen innebär ett tydligare krav på format, ett utvidgat skyndsamhetskrav och en utvidgad reglering om ersättning.

4 Vänsterpartiets ställningstagande

Vänsterpartiet har förståelse för de brottsbekämpande myndigheternas behov av metoder som är anpassade till modern teknik och digitalisering för att kunna utreda brott. I likhet med Sveriges advokatsamfund kan vi hålla med om att en registrering av kontantkort i och för sig skulle kunna försvåra för kriminella och underlätta för de brottsbekämpande myndigheterna. Men fördelen för de brottsbekämpande myndigheterna måste överväga det intrång som förslaget skulle medföra för allmänheten för att det ska vara berättigat. Sveriges advokatsamfund, TU – Medier i Sverige (TU) och Utgivarna anser att det i förslaget har gjorts en felaktig intresseavvägning på så sätt att fördelarna för brottsbekämpningen har överskattats medan nackdelarna för andra intressen har underskattats.

Utredningen skriver att en skyldighet att registrera abonnemangsuppgifter för kontantkort skulle få följder för alla enskilda som använder kontantkort för sin kommunikation (Ds 2020:12 s. 78–79). En lagstadgad registreringsplikt skulle innebära att en enskild måste ge upp en möjlighet som för närvarande finns att kommunicera utan några större risker för att hens identitet ofrivilligt ska röjas. För den som, av olika orsaker, inte har möjlighet att skaffa kontraktsabonnemang innebär en lagstadgad registreringsskyldighet i praktiken en skyldighet att uppge sin identitet för att erhålla ett telefonabonnemang. Utredningen kommer trots detta fram till att en registrering av abonnemangsuppgifter inte skulle innebära något betydande intrång i enskildas rätt till privatliv eller i enskilda personers yttrandefrihet. Vänsterpartiet delar inte den ståndpunkten. Det finns många människor som av olika orsaker behöver kommunicera anonymt. Det gäller t.ex. kvinnor och barn som utsatts för mäns våld eller personer som utsatts för hedersvåld, våld i nära relationer eller på andra sätt är förföljda eller lever gömda. För närvarande gör kriget i Ukraina att människor som flyr till Sverige kommer att bo i tillfälliga boenden utan fast adress under en oviss tidsperiod. Kravet på att uppge postadress vid registreringen kommer att skapa onödiga hinder för dessa personer.

Vidare finns ett behov av att kommunicera utan att avslöja sin identitet för enskilda som vill utnyttja den grundlagsskyddade meddelarfriheten för att lämna uppgifter till medier i syfte att dessa ska göras offentliga (se 1 kap. 7 § TF och 1 kap. 10 § YGL). Enligt utredningen (Ds 2020:12 s. 80–81) används oregistrerade kontantkort i stor utsträckning i dag av de som kontaktar journalister. Flera stora journalistiska avslöjanden som skett under senare år har inletts genom att enskilda kontaktat medierna på detta sätt. Avslöjandena har bl.a. handlat om misstänkt terrorism och misstänkta oegentligheter inom svenska myndigheter. Det förekommer också att journalister förser

källor med oregistrerade kontantkort för fortsatt kontakt. Fysiska möten mellan journalister och källor undviks helst av säkerhetsskäl. Anledningen till att kontakterna sker via oregistrerade kontantkort är att man vill undvika risken för att enskilda, myndigheter eller främmande makt kommer över uppgifter om källan. Journalistförbundet, Sveriges Radio AB, TU och Utgivarna anser därför att förslaget kan få negativa konsekvenser för den journalistiska verksamheten.

Lagrådet invänder i sitt yttrande att det är mindre lämpligt att lägga en prövning av om ett kontantkort överlåts utan en ny registrering eller används av någon annan än den registrerade på en tillhandahållare. Enligt Lagrådet kommer det att vara svårt för en tillhandahållare att med tillräcklig grad av säkerhet bedöma att förutsättningar för att avbryta tjänsten föreligger. Vänsterpartiet instämmer i den bedömningen.

Enligt Sveriges advokatsamfund bygger regeringens förslag på att grovt kriminella personer också i framtiden skulle välja att kommunicera med kontantkort, även efter ett krav på registrering av abonnemanget. Advokatsamfundet anser att det framstår som osannolikt. Som framhålls i utredningen (Ds 2020:12) har användningen av oregistrerade kontantkort minskat, och mycket talar för att användningen torde bli närmast obefintlig bland kriminella om de behöver registrera sina abonnemang. Samtidigt finns ett flertal sätt att kringgå ett krav på registrering genom att använda målvakter, importera utländska kontantkort eller använda alternativa kommunikationsmedel som krypterade applikationer av olika slag. Mot den bakgrunden kan Advokatsamfundet inte se att ett krav på registrering i realiteten skulle bli ett sådant effektivt hjälpmedel i de brottsbekämpande myndigheternas arbete som hävdas i utredningen. Enligt Advokatsamfundet bör införandet av åtgärder som gör intrång i individens integritet och som medför möjligheter att övervaka medborgarna ske med största restriktivitet och alltid kunna motiveras med konkreta och påtagliga fördelar vad gäller behov, effektivitet och proportionalitet. Enligt Advokatsamfundet uppfyller inte förslaget dessa krav. Vänsterpartiet instämmer i ovannämnda remissinstansers kritik.

Riksdagen bör avslå proposition 2021/22:183 i den del som handlar om registrering av kontantkort. Detta bör riksdagen besluta.

Linda Westerlund Snecker (V)

Tony Haddou (V)

Gudrun Nordborg (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Jon Thorbjörnson (V)

Jessica Wetterling (V)